

บทคัดย่อ

สภาการพยาบาลแห่งประเทศไทยได้นำแนวคิดการพยาบาลขั้นสูงมาปรับใช้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่มุ่งที่การป้องกันการเจ็บป่วยและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนมากกว่าการรักษา และความต้องการพยาบาลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางในการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนและต้องใช้ความรู้ความชำนาญระดับสูงในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีในการรักษาพยาบาล รวมทั้งการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ปัจจุบันประเทศไทยมีพยาบาลที่สอบผ่านและได้ขึ้นทะเบียนเป็นพยาบาลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางกับสภาการพยาบาลแห่งประเทศไทยแล้วจำนวน 353 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐานที่มุ่งสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลขั้นสูงโดยใช้วิธีการวิจัยแบบ Mixed-methods คือการวิจัยเชิงปริมาณรวมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นที่ปัจจัยสนับสนุนและขัดขวางการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง เพื่อเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางในประเทศไทย และได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนและพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้พัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่แบบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง สมรรถนะของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และทำการทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่า Cronbach alpha = 0.91 เก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสภาการพยาบาลในประเทศไทย ในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน 2549 มีจำนวน 206 คน ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 117 ฉบับ คิดเป็น 62.90%% ของแบบสอบถามที่ได้ส่งไป พบว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนจำนวน 2 ฉบับมีข้อความไม่ครบถ้วน จึงมีแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 115 ฉบับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48 ปี 3 เดือน และส่วนใหญ่มีตำแหน่งพยาบาลประจำการระดับ 7 กลุ่มตัวอย่างได้รับการศึกษาในระดับปริญญาโท ปฏิบัติหน้าที่เป็น Clinical nurse specialist ในสาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์มากที่สุด และมีประสบการณ์ในหอผู้ป่วยที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่เป็นพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางโดยเฉลี่ย 3 ปี 6 เดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพี่เลี้ยงเป็นเพื่อนพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางและพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางรุ่นพี่ บทบาทที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติบ่อยที่สุดคือ การปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

(Practice with moral and ethics) กลุ่มตัวอย่างรายงานว่ามีสมรรถนะมากที่สุดในด้านทักษะในการสอน และชี้แนะแก่บุคคล ครอบครัวและกลุ่มคนอย่างเหมาะสม ปัจจัยส่วนตัวที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางมากที่สุดได้แก่ ทักษะของตัวเองต่อบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง หัวหน้าฝ่ายการพยาบาลคือบุคคลรอบข้างที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางมากที่สุด ในด้านสถาบัน สถานการณ์พยาบาลแห่งประเทศไทยมีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางมากที่สุด ปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางมากที่สุดได้แก่ ภาระงานและบทบาทที่ชัดเจนของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้พัฒนารายการคำถาม (Interview schedule) เพื่อใช้สัมภาษณ์พยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางจำนวน 14 ราย ผลการวิจัยพบว่าสามารถแบ่งผลการวิจัยออกได้เป็น 3 หัวเรื่อง (Themes) 14 หัวข้อ (Sub-themes) และ 47 หมวดหมู่ (Categories)

สรุปได้ว่าควรใช้ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาทของพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และผลของการเป็นพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ในการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาบทบาท และสนับสนุนการพัฒนาพยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางในระบบการพยาบาลของประเทศไทยในอนาคต

คำสำคัญ: พยาบาลผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง การพัฒนาบทบาท ปัจจัยส่งเสริมอุปสรรค

Abstract

Thailand Nursing Council adopted the concept of advanced nursing practice since 1998 AD in corporate with the government policy which aim to prevent illness and promote peoples' health rather than cure. Also, there was a need of advanced nursing practice to give care for patients who have complicate illness and require advanced knowledge, skills, high technology, and evidence based practice. At present, there are 353 advanced practice nurses (APNs) in Thailand. There is a need to explore the structure of the development of APNs' roles focusing on facilitating and inhibiting factors. The study used mixed method research (quantitative and qualitative research). It is also intended to discover methods of diminishing the difficulties in development of the roles of APNs. The results can be useful for supporting the development of advanced practice nursing in Thailand in the future.

In quantitative part, questionnaires (Cronbach alpha = 0.91) were developed to collect quantitative data which aims to measure the role development, the practices and capacities of APNs. Data were collected by posting questionnaires to 206 APNs (response rate = 62.90%). Data from 115 questionnaires were analysed using SPSS. The results revealed most of the participants were female with average 48 years of age, staff nurse level 7 and master prepared. They work in medical and surgical wards with average 3 years 6 months of experiences. Colleagues APNs were their mentors. The most frequent activity was practicing with moral and ethics. The highest capacities were teaching and consultation for patients, patients' families and clients' group. Personal attitude towards the role of APNs, nursing directors, Thailand Nursing Council and comprehensible job description and role have a great impact on the development of the role of APNs. In qualitative part, 14 APNs were interviewed using interview schedule developed by the author. Three themes, 14 sub-themes and 47 categories emerged from content analysis.

In conclusion, factors affects on the development of the role of APNs and the outcomes of being APNs should be used for diminishing the difficulties and support the development of APNs in Thai nursing system in the future.

Keywords: advanced practice nurse, role development, facilitating factors, difficulties